

УДК 657.471

Н. Л. ШИШКОВА, канд. екон. наук, доц., ВНЗ «НГУ», Дніпропетровськ
**СИНХРОНІЗАЦІЯ ОБЛІКОВИХ, КОНТРОЛЬНО-АНАЛІТИЧНИХ
ТА УПРАВЛІНСЬКИХ ФУНКЦІЙ В ОПЕРАЦІЯХ
З ДЕРИВАТИВАМИ**

У статті розглянуто особливості обліку, аналізу, внутрішнього та зовнішнього контролю в рамках управління операціями з деривативами. Обґрунтовано ефективність виконання обліково-контрольних та управлінських функцій, виконуваних учасниками операцій з деривативами при синхронізації процесів. Доведено прогресивність управління операціями з деривативами у загальному менеджменті підприємства.

Ключові слова: фінансові деривативи, особливості обліку, ефективне управління, синхронізація процесів.

Вступ. В умовах торгівлі фінансовими деривативами та її обліку стає актуальним необхідність управління потоками інформації щодо таких складних об'єктів обліку та контролю. Окремо слід зазначити, що контроль необхідний і внутрішній, і сприяння для проведення дієвого зовнішнього моніторингу. Тому налаштування взаємозв'язку між окремими функціями суб'єкту господарювання потребує логістичного підходу до управління всіма процесами, пов'язаними з операціями щодо фінансових деривативів. Однак у практиці сучасного обліку і контролю поки що недостатньо застосовується логістичний підхід до управління окремими операціями та функціями, що визначає поставлену проблему досить актуальною.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Виходячи з теоретико-методологічних засад логістичного управління, розроблених науковцями [1, 2] і впроваджених у практику виробництва, транспорту й торгівлі, логістичне управління окремими об'єктами обліку слід розглядати як цілеспрямований вплив на узгодження і синхронізацію процесів формування потоків інформації у взаємозв'язку облікових та контрольно-аналітичних функцій. Звідси випливає необхідність розроблення практичних методів узгодження просторово-часової послідовності формування логістичних систем і ланцюгів, які притаманні концептуальним засадам хеджування, методиці аналізу операцій з похідними фінансовими інструментами, мінімізації цінних ризиків [3, 4]. Такому підходу до розуміння сутності управління операціями з деривативами поки що приділяється недостатньо уваги. Логістичний підхід торкається тільки окремих функцій, що не дає бажаних результатів. Хоча логістизація повинна охоплювати всю діяльність кожного підприємства як складову логістичних систем і ланцюгів не тільки у фінансовій сфері діяльності, а й в усьому господарському комплексі країни і світу.

Мета досліджень, постановка проблеми. Метою статті стало розкриття сутності й необхідності логістичного управління потоковими інформаційними процесами у фінансовому секторі щодо операцій з похідними інструментами (деривативами). Досягнення поставленої мети потребує розв'язання завдань, пов'язаних з виявленням особливостей логістичних процесів під час здійснення операцій з деривативами, адаптації існуючих управлінських механізмів до поточкових процесів у суб'єктів фінансової сфери.

Результати досліджень. Похідні фінансові інструменти (деривативи) (derivative financial instruments (derivatives) – фінансові контракти або фінансові інструменти, що походять із (базуються на) інших фінансових інструментів(ах), які називають базовими інструментами. Основою такого фінансового інструменту (контракту) можуть бути активи (наприклад, товари, акції, житлові застави, нерухоме майно, облігації, позики), індекси (на відсоткові ставки, валютні курси, фондові індекси, індекси споживчих цін) або інші умови. Кредитні деривативи походять від позик, облігацій чи інших форм кредитування.

До похідних фінансових інструментів відносять: 1) інструменти, розрахунки за якими провадитимуться у майбутньому; 2) інструменти, вартість яких змінюється внаслідок змін відсоткової ставки, курсу цінних паперів, валютного курсу, індексу цін, кредитного рейтингу (індексу) або інших змінних, що є базисними; 3) інструменти, які не потребують початкових інвестицій.

Основними видами похідних фінансових інструментів є форварди, ф'ючерси, опціони та свопи. Крім того, їх поділяють на умовні (біржові та позабіржові опціони, а також різні види страхування контрактів) і безумовні (ф'ючерси, форварди та свопи) [3].

Щодо особливостей бухгалтерського обліку, слід виділити саме ті, які ускладнюють цей об'єкт:

- позабалансовий облік деривативів;
- система подвійного запису за позабалансовими рахунками;
- мультивалютність;
- розмежування рахунків, призначених для обліку операцій хеджування та інших операцій з деривативами [4].

Тому, враховуючи особливості такого складного об'єкту обліку і контролю як фінансові деривативи, слід налагоджувати взаємодію обліку, контролю та управління операціями з деривативами (рис. 1).

Так, бізнес-систему підприємства можна подати у вигляді інтегрованої багатофункціональної системи, що взаємодіє із зовнішнім середовищем, якій притаманні такі основні ознаки: взаємопов'язаність – видалення або приєднання елемента підприємства спричинює зміни у відношеннях між іншими

елементами системи; структурність – ієрархічна – багаторівнева структура, на верхньому рівні якої знаходиться центральне управління, на нижніх рівнях підрозділи, дочірні компанії тощо; цільовий характер функціонування – цілі підприємства конкретні, фіксовані і можуть коригуватися менеджерами; динамічність – якісні та кількісні показники комерційної, виробничої, фінансової діяльності підприємства, технології його роботи змінюються з часом; вплив зовнішнього середовища на діяльність підприємства, зміни якого зумовлюють потребу в реінжинірингу бізнес-процесів; адаптивність – здатність підприємства реагувати на зміни вхідних/вихідних інформаційних потоків тощо.

Взаємодію зовнішнього середовища і бізнес-системи підприємства можна розглядати як сукупність неперервних впливів з боку підсистем і елементів зовнішнього середовища (суб'єктів ринкових відносин, сировинних, товарних і фінансових ринків та інших механізмів, політичної ситуації тощо) і цілеспрямованого керівного впливу на підприємство з боку держави та її органів за допомогою законодавчого забезпечення, норм, правил, порядків, обов'язкових для виконання.

Отже, облік і контроль підприємства можна розглядати як систему, що може бути спроектована, сконструйована та за необхідності перманентно удосконалена. Подальший розвиток, нагромадження інформації в інформаційних системах, дали змогу детально охарактеризувати логістику взаємозв'язків підсистем, елементів обліку і контролю підприємства та рівнів керування ними. В результаті метою синхронізації облікових та контрольних функцій є формування програмно-технічного рішення, що дозволить:

- вести централізований оперативний облік, моніторинг, контроль та аналіз інформації на усіх рівнях організаційної структури по вертикалі та горизонталі за найбільш пріоритетними напрямками («фінансовий та бухгалтерський облік», «облік ТМЦ, основні засоби, надлишкове майно та майно, що підлягає утилізації», «кадровий облік», «організація обміну документами в електронному вигляді між структурними підрозділами всіх рівнів та контролю виконавської дисципліни»);

- мінімізувати вплив людського фактору та забезпечити повноцінний аудит змін інформації;

- використати поточні напрацювання та впроваджені інформаційні системи підприємства.

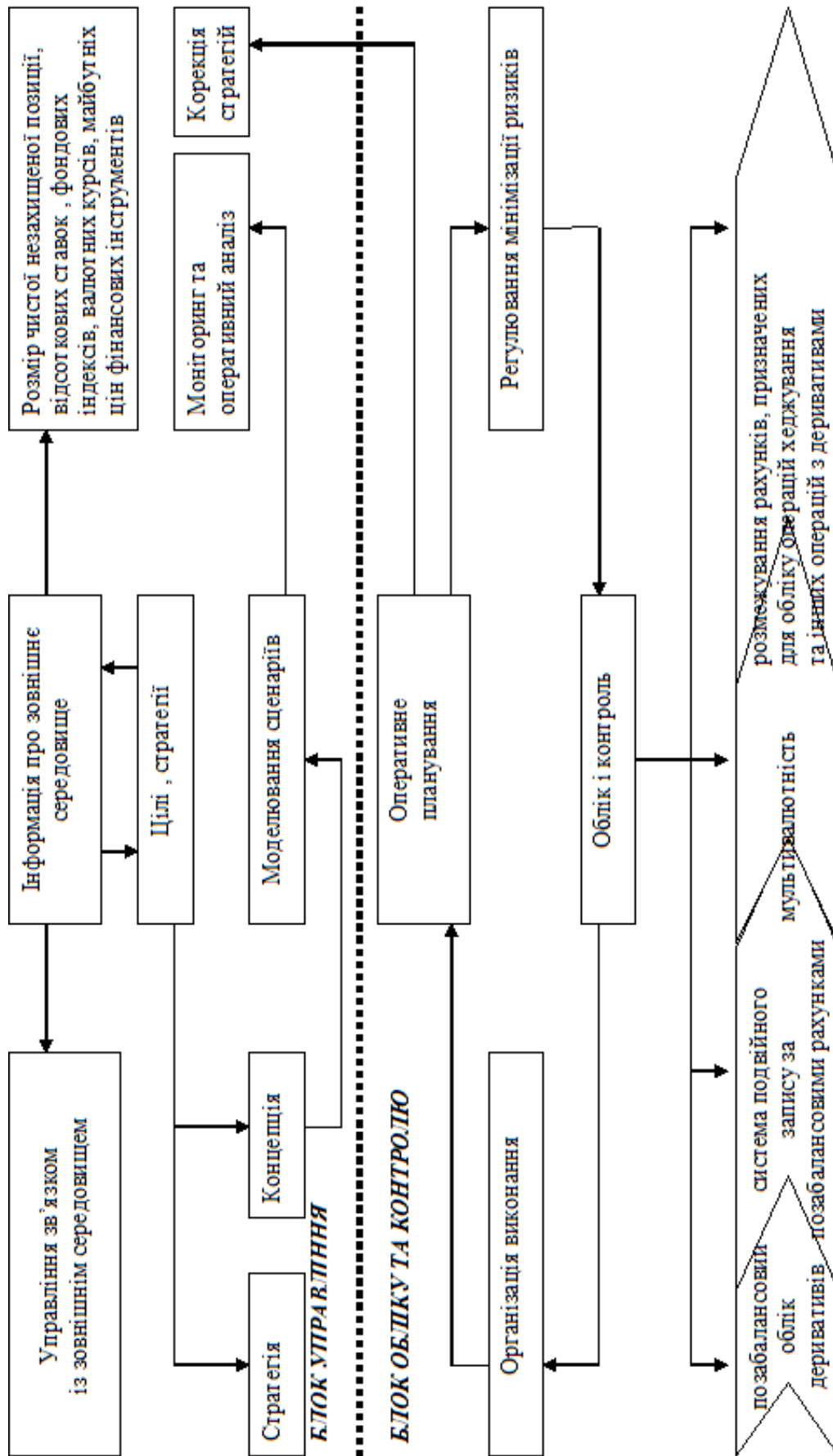

Рис. 1 – Взаємодія обліку, контролю та управління операціями з деривативами

Рішення повинне забезпечувати поетапне розширення його функціональних та продуктивних можливостей, у тому числі поступову автоматизацію процесів обліку, моніторингу, контролю та аналізу інших напрямків роботи підприємства.

З метою організації контролю за діяльністю структурних підрозділів, забезпечення оперативного прийняття рішень та обміну інформацією між структурними підрозділами різних рівнів пропонується побудова системи інформаційного обміну, що забезпечить оперативний обмін інформацією як у автоматичному режимі так й з регламентованими процедурами обміну, захищеним каналом зв'язку з використанням механізмів електронного цифрового підпису на основі існуючого рішення «Система інформаційного обміну».

Таким чином, необхідність синхронізації обліку і внутрішнього контролю об'єктів очевидна. Але слід визначитися з інструментарієм, який математично та програмно дозволить якнайкраще організувати синхронізацію процесів.

Процес може створювати кілька інших процесів (вони називаються дочірніми процесами, а створивший їх процес по відношенню до них називається материнським), а ті в свою чергу можуть створювати свої дочірні процеси. Таким чином, утворюється дерево процесів. Як правило, дочірні процеси створюються материнськими для здійснення певної задачі, тому процесам необхідно взаємодіяти. Такий зв'язок називається міжпроцесорною взаємодією (IPC – interprocess communication) і полягає в передачі даних від одного процесу до іншого, контролі діяльності процесів, синхронізації дій. При цьому контроль діяльності процесів забезпечує розподіл ресурсів і управління доступом, а синхронізація передбачає поєднання процесів у часі особливим чином, і усунення можливих негативних ефектів, наприклад ефекту гонок.

Синхронізація (від грец. Synchronos – одночасний) – приведення двох або кількох процесів до такого їх протікання, коли однакові або відповідні елементи процесів відбуваються з незмінним зрушенням у часі або одночасно.

Ефект гонок – ефект десинхронізації, що виявляється в тому, що процес у своєму виконанні доходить до етапу, що вимагає даних, одержуваних від іншого процесу, в той час як другий процес ще не виконався до моменту передачі даних. Наприклад: контрольний процес А готовий вивести на друк результат роботи обчислювального процесу В, а процес В ще не завершив обчислення.

За умов поточного обліку деривативів організація безперервності протікання внутрішнього контролю вимагає синхронізації тривалості операції. Мета синхронізації – необхідність оптимального комплектування штату

контрольно-облікового персоналу у процесі виконання послідовних та паралельних функцій.

Календарна межа вирівнювання тривалості облікових та контрольних операцій характеризує процес з обох його протилежних боків – як безперервність завантаження робочих місць (R_j) і як безперервність виконання функцій (R_i).

Не викликає сумнівів те, що за заданих організаційних умов мінімум витрат досягається при найбільшій ефективності використання наявного штату облікових працівників, а це відповідає єдиному оптимальному рівню виконання функцій (Re).

Об'ємно-динамічний метод планування й організації процесів за принципом безперервного завантаження планових робочих місць дає змогу забезпечити не тільки безперервне завантаження планових робочих місць, а й максимальну тривалість циклу аналізованого процесу ($T_{мцк}$). Якщо на кожній операції процесу виготовлення маршрутного комплекту деталей (тобто на комплектооперації) використовується одне чи більше робочих місць, то тривалість його циклу можна визначити за формулою:

$$T_{мцк} = n \sum_{j=1}^m t'_j - \sum_{j=1}^{m-1} (n - C_j) t'_{M_j}$$

де n – кількість контрольних операцій, що будуть проведені на ділянці обліку у певному плановому періоді;

t'_j – середній інтервал часу, через який здійснюється передача інформації про результати оперативного контролю на наступний рівень управління після завершення їх обробки на j -й операції $t'_j = t_j / C_j$

t'_{M_j} – менший з двох середніх інтервалів часу, через які здійснюється передача інформації про результати оперативного контролю на наступний рівень управління з суміжних j -ї чи $(j + 1)$ -ї операцій;

C_j – кількість робочих місць, використаних в оперативному контролі об'єкту;

t_j – середня тривалість виконання облікових операцій на j -му рівні робіт);

j – порядковий номер операції чи операції типового характеру, за яким операції проходять перевірку ($j = 1, m$).

Тут цикл оперативного внутрішнього контролю визначається з урахуванням умов організації процесу: кількості контрольних перевірок за планом (n); кількості робочих місць, що використовуються на кожній операції процесу (C_j); середньої тривалості виконання однієї операції на j -му рівні робіт (Re). За цією формулою визначається зв'язок між кількістю контрольних

перевірок за планом, плановим строком виконання робіт і оптимальним масштабом контрольних перевірок.

Висновки. Таким чином, синхронізація даних структурних підрозділів різних рівнів вимагає забезпечення розмежування повноважень суб'єктів обміну та використання різних механізмів обміну даними в залежності від режиму функціонування як окремих підрозділів так і підприємства в цілому. Також необхідним є забезпечення використання однозначно визначених та однакових для всіх рівнів управління й обліку словників та нормативно-довідникової інформації.

Для досягнення таких цілей пропонується забезпечення проміжного збереження та контролю даних віддалених підрозділів на декількох рівнях управління підприємством, централізованого розмежування повноважень та використання електронного цифрового підпису посадових осіб для підтвердження виконаних ними дій. Для синхронізації даних діяльності структурних підрозділів пропонується використання адаптованого галузевого рішення 1С:Підприємство 8 та розмежування повноважень.

Список літератури: 1. Шимкова В.Є. Логістичний підхід до управління розвитком туризму в Донецькому регіоні // Матеріали доповідей III науково-практичної конференції «Інформаційні технології в управлінні туристичною та курортно-рекреаційною економікою». – Бердянськ: АУТ «АРИУ», 2007 // http://tourlib.net/statti_ukr/shymkova.htm. 2. Паласюк Б. Логістичне управління підприємством: сутність і основні принципи / Б.Паласюк // Галицький економічний вісник. – 2012. – №3(36). – с.166–170. 3. Офіційне Інтернет-представництво Національного Банку України // http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123545 4. Примостка Л.О. Фінансові деривативи: аналітичні та облікові аспекти: Монографія. – К.:КНЕУ, 2001. – 263с.

Bibliography (transliterated): 1. Shimkova V.Є. Logistichnij pidhid do upravlinnja rozvitkom turizmu v Donec'komu regionі – Materiali dopovidej III naukovo-praktichnoї konferencії «Informacijni tehnologii v upravlinni turistichnoju ta kurortno-rekreacijnoju ekonomikoju». – Berdjans'k: AUIT «ARIU», 2007 // http://tourlib.net/statti_ukr/shymkova.htm. 2. Palasjuk B. Logistichne upravlinnja pidpriemstvom: sutnist' i osnovni principi – Galic'kij ekonomichnij visnik. – 2012. – №3(36). – p. 166–170. 3. Oficijne Internet-predstavnictvo Nacional'nogo Banku Ukraїni // http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123545 4. Primostka L.O. Finansovi derivativi: analitichni ta oblikovi aspekti: Monografija. – Kyev: KNEU, 2001. – 263 p.

Надійшла (received) 17.10.2014

УДК 330.332:365

К. В. ЯКУШОВА, аспірант, Миколаївський національний аграрний університет, Миколаїв

СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ОЦІНКИ СТАНУ ТА РОЗВИТКУ ЕКОЛОГОБЕЗПЕЧНОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

У статті розглянуто показники оцінки стану та розвитку екологобезпечного сільськогосподарського землекористування, проаналізовано існуючі показники та запропоновано систематизацію показників екологобезпечного землекористування. • Запропонована система показників оцінки стану та

© К. В. Якушова, 2014